

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Система оподаткування доходів фізичних осіб має важливе значення для кожної держави, оскільки вона є однією з найбільш пріоритетних та впливових у плані наповнення бюджету, а група платників податку на доходи фізичних осіб (прибуткового податку) є найбільш чисельною. Прибутковий податок з громадян виступає не тільки ефективним фіскальним, але й соціально-регулюючим важелем, основною метою якого є забезпечення бюджетних надходжень та створення соціально-справедливого навантаження на основі прямого визначення доходів платника податків. Сьогодні для формування ефективного механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні актуальним є врахування провідного зарубіжного досвіду та його адаптація до вітчизняних умов.

Однією з найстаріших і найбільш справедливих по відношенню до платників податку на доходи фізичних осіб вважається система прибуткового оподаткування громадян Великої Британії, де згаданий податок становить близько 65% від усіх прямих податків, що надходять до державного бюджету. Специфікою оподаткування громадян є те, що їхні доходи поділяються на певні частки (шедули), які оподатковуються за окремою методикою. Ставка податку диференціюється залежно від річного доходу і становить: 20%, 40%, 50%. Для визначення суми, що підлягає оподаткуванню прибутковим податком з фактично одержаної суми доходів вираховуються податкова пільга, яка для кожного громадянина визначається особисто (своєрідний неоподатковуваний мінімум). Окрім того, характерною рисою британської системи оподаткування є застосування різних ставок податку до кожної окремої частини доходу, а в ролі платника виступає подружжя [4, с. 178].

Вартий уваги і досвід оподаткування доходів фізичних осіб у Німеччині, де прибутковий податок встановлюється на всі види доходів, які отримує громадянин держави. При цьому усі платники при визначенні податку із заробітної плати поділяються на класи. Ставка податку в цій країні встановлюється в розмірі від 14 % до 53 %. У зв'язку із складною демографічною ситуацією в країні та з метою стимулювання народжуваності та зростання населення, неоподатковуваний мінімум для неодружених платників встановлюється на значно нижчому рівні, ніж для одружених [3].

Система оподаткування доходів населення Швеції характеризується різними умовами, які встановлюються для резидентів і нерезидентів. Зокрема, нерезиденти сплачують податок за ставкою 25%, яка не залежить від суми доходу платника. Щодо резидентів, то їхня система прибуткового оподаткування функціонує на двох рівнях: муніципальному та національному. На місцевому рівні дохід платника, у вигляді визначеної законодавством суми, оподатковується за ставкою 32%. Національний рівень чинний для громадян, що одержують доходи вищі за встановлену законодавством суму. Зокрема, платники з високим рівнем доходу сплачують податок за ставкою 50%, з середнім – 30 %, з низьким – 24 %. При цьому, розрахунок бази оподаткування здійснюється шляхом вирахування з усіх доходів витрат, які несе платник при їх отриманні, та функціонує система індивідуальних відрахувань [4, с. 299].

Багаторівневою та з розгалуженою базою оподаткування є система прибуткового оподаткування громадян Японії. Особи, які проживають в Японії, поділяються на три категорії: нерезиденти, непостійні резиденти та постійні резиденти. Визначення суми податку до сплати здійснюється двома шляхами: безпосередньо платником під час подання ним податкової декларації та роботодавцем, який обраховує податок із заробітної плати найманої особи. Окрім того, система прибуткового оподаткування населення Японії має складний механізм вирахувань: функціонує прогресивна система розрахунку неоподаткованого мінімуму, розмір якого коливається в залежності від обсягу валового доходу, та персональна знижка, яка додається до неоподаткованого мінімуму й залежить від складу сім'ї.

Особливістю прибуткового оподаткування населення у Франції є оподаткування як доходів, що одержуються платником всередині країни, так і тих, які отримано за її межами. При цьому, платником є не фізична особа, а сім'я (якщо платник неодружений – сім'я з однієї особи). Оподаткуванню підлягає сукупний дохід, який зазначається у податковій декларації. Загалом, доходи платника поділяються на сім категорій: плата за роботу за наймом; доходи від оборотного капіталу (відсотки і дивіденди); доходи від торгівельної і промислової діяльності підприємств, які не є акціонерними товариствами; доходи від надання в оренду землі та будівель; сільськогосподарські доходи; некомерційні доходи (доходи від вільних професій). До кожної з семи категорій застосовується окрема методика розрахунку, загальним правилом якої є утримання усіх витрат, які були понесені платником у процесі одержання таких доходів. Загалом у Франції застосовується прогресивна шкала ставок оподаткування від 10,52% до 41%, а дохід менший за визначену законодавством суму, взагалі звільняється від оподаткування [3].

Прибутковий податок з фізичних осіб є вагомим надходженням до бюджету Італії. Суб'єктами податку виступають приватні особи – резиденти і нерезиденти, а об'єктом оподаткування – їхні доходи. Доходи платників прибуткового податку поділяються на п'ять груп залежно від джерел їх надходження. Доходи по кожній групі оподатковуються окремо, відповідно до індивідуальної системи. Розрахунок податку проводиться за ставками, побудованими на принципі складної прогресії: шкала ставок коливається від 23% до 43%. Крім того існують і місцеві ставки податку – від 0,9% до 1,7% [1].

Таким чином, на основі всього вище зазначеного необхідно відзначити, що розглянута практика оподаткування фізичних осіб у різних країнах світу є не однаковою. Основним показником, який впливає на встановлення податкових ставок, є співвідношення доходів між найбагатшими і найбіднішими прошарками суспільства. Такий підхід є не лише виправданим з позиції соціальної справедливості, але він є дієвим стимулом для ефективного розвитку економіки [2, с. 41].

На основі провідного зарубіжного досвіду можемо виділити основні напрямками вдосконалення функціонування та адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні:

1) запровадження прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб (з метою забезпечення принципу справедливості оподаткування);

2) підвищення рівня мінімальної заробітної плати (з метою забезпечення мінімально достатньої винагороди за працю, сприяння ефективної зайнятості, зростання престижності праці та зменшення «тіньових доходів»);

3) встановлення фіксованої суми, що вираховується з бази оподаткування чи виведення з-під оподаткування суми доходу, що не перевищує встановленого мінімального рівня (з метою забезпечення кожної людини сумою доходу, необхідної для задоволення мінімальних потреб та її нормальної життєдіяльності – на рівні прожиткового мінімуму);

4) введення місцевих ставок податку (для розширення бази фінансування місцевих бюджетів з метою підвищення економічного розвитку та добробуту територіальних одиниць).

Література:

1. Жебчук Л.Л. Податок з доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / Л.Л. Жебчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v3/NV-2012-v3_49.pdf.

2. Олейнікова Л.Г. Інноваційний розвиток як результат детінізації економіки / Л. Г. Олейнікова // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 35-41.

3. Танклевська Н.С. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб / Н.С. Танклевська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/264.pdf>.

4. Якушик І.Д. Податкові системи зарубіжних країн / І. Д. Якушик, Я. В. Литвененко. – Київ: «МП Леся», 2011. – 480 с.